

Ignace Verhack

Op pelgrimstocht

De hoop van christenen vandaag

Ignace Verhack
Op pelgrimstocht
De hoop van christenen vandaag
Antwerpen / 's-Hertogenbosch
Gompel&Svacina
2026

165 blz. – 16 x 24 cm
ISBN 978-94-6371-601-7
D/2026/14.401/3
NUR 706

Omslagbeeld: Leonardo da Vinci, *Het Laatste Avondmaal*, 1495-1498, tempera en olieverf op pleisterwerk, 460 × 880 cm, Santa Maria delle Grazie, Milaan.

© 2026 Ignace Verhack en Gompel&Svacina

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke, voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteur en van de uitgever.

Al het mogelijke werd gedaan om de informatie in dit boek zo juist en actueel te maken als kan. Auteur of uitgever kunnen niet verantwoordelijk worden gesteld voor mogelijke nadelen die lezers door eventuele onvolkomenheden in het boek zouden ondervinden.

Gompel&Svacina bv
Uitgevers

Timmerwerfstraat 40, B-2000 Antwerpen, info@gompel-svacina.be
Rietveldenweg 60, NL-5222 AS 's-Hertogenbosch, info@gompel-svacina.nl
www.gompel-svacina.eu

Inhoud

Inleiding	7
DEEL 1 Fundamenten	11
1. Waarom christen?	13
Drie vragen om van uit te gaan	15
De innerlijke circulariteit van het geloven	21
Maken christenen een verschil?	22
Verskil maken en buiten de lijnen blijven vallen	26
De reden van bestaan van het christendom	27
2. Christenen aan de grens van de wereld	31
‘Op de avond voor zijn lijden...’	35
Wat dit voor ons betekent	37
Grenservaring – 1	38
Grenservaring – 2	41
Grenservaring – 3	42
Lumen Gentium 10	46
Verrijzenis	49
Een revolutie binnen een bestaande traditie	49
Het is een veroordeelde, gekruisigde die verrezen is	50
Verrijzenis als bevestiging van Jezus	52
Ook wij zijn verrezenen	53
Het Laatste Avondmaal als een teken van hoop: herlezing van Timothy Radcliffe	55
3. Christenen te midden van de wereld	59
Broeders, jullie zijn tot vrijheid geroepen (Gal. 5, 13)	59
De parabel van de verloren zoon, eigenlijk de parabel van de vader en zijn twee zonen	70

De vreugde van de christen	75
Moed	85
De vrede van Christus	90
Nabeschuwing	97
DEEL 2 Ontmoetingen	99
4. Tomáš Halík	101
Opnieuw moeten nadenken en herlezing van onze ervaring	101
Synodaal proces	107
Bij wijze van besluit	111
5. Nicolas Cabasilas	115
In het spoor van een tekst uit de veertiende eeuw	115
Ontvankelijkheid voor wat 'zich toont'	120
Navolging en loslaten	125
Terugblik	129
6. Karl Rahner	131
Het axioma van Karl Rahner om over de goddelijke Drie-Eenheid te denken	133
Trinitaire overpeinzingen	136
1° Jo. 17, 9-10	139
2° Lc. 15, 31	139
3° Ef. 4, 6	140
Onze speculatieve uitgangspunten	142
Binnen de gave blijven	151
Terug naar de rite die Jezus instelde	156
Epiloog	163

Inleiding

Het christendom was aanvankelijk een ‘openbaring’ in de betekenis van ‘verrassende ontdekking’ in het veld van de religieuze vooropstellingen van toen. Het verbreidde zich als een ‘goed nieuws’ over een terechtgestelde die door zijn God in ere werd hersteld en verzezen is. Hij was de beloofde Messias. Die boodschap was op politiek vlak subversief voor de gevestigde machten die van dicht of van ver voor die dood verantwoordelijk geacht werden. Maar zij was dat ook in religieuze zin, in de mate zij een nieuwe visie liet zien op het vlak van de menselijke heilswachting. Het heil was niet meer in eerste instantie afhankelijk van de morele verdiensten van de mens, maar van het volgen van die ‘verzezen Jezus’ op zijn weg naar ‘onze toekomst met God’. In de Handelingen van de apostelen lezen we van die nieuwe geloofsgemeenschap dat ze snel uitbreiding nam, dat ze dagelijks samenkwamen in de tempel en ‘dat zij het brood braken bij elkaar thuis’ (Hand. 2, 46). Pas naderhand werd die nieuwe heilsweg een nieuwe georganiseerde godsdienst met een eigen cultus, waarbij het kruisoffer van Christus in de plaats trad van de Joodse offercultus voor de verzoening van de zonden.¹

In een tijd waarin bij ons in het westen de grondvesten van het christendom aan het wankelen gaan, willen wij terugkeren en ons herinneren aan dat ‘subversieve’ en inspirerende beginmoment, in een poging om te herontdekken waarop die ‘openbaring’ van toen gesteund was. Daarom knopen we in een eerste deel, Fundamenten, aan bij de rite van het breken van het brood en het rondgeven van de beker met wijn op de avond voor Jezus’ dood. Een slachtoffer van geweld stelt hier de gang van zaken in de wereld in vraag en laat zien wie God voor hem werkelijk is: zich geven, tot het einde.

1. Men vindt daarover belangrijke aanwijzingen in Raymond E. Brown en John P. Meier, *Antioch and Rome: New Testament Cradles of Catholic Christianity* (Paulist Press, 1983); *Antioche et Rome: Berceaux du Christianisme* (Cerf, 2012). Zij beschrijven de evolutie in Antiochië en in Rome. In Antiochië was er einde eerste eeuw een drieledige hiërarchische kerkstructuur gegroeid (Meier). Maar het is de eerste brief van Clemens (jaren 90) die, naast de (tweeledige) hiërarchische structuur van de kerk van Rome, ook de Joodse *cultuele* erfenis ervan formuleerde, en dit als oriëntatiepunt voor de tijden die zouden komen (Brown). Rome sloot na de verwoesting van Jeruzalem het nauwst aan bij de moederkerk waar men zich, eveneens volgens Hand. 2,46, elke dag naar de tempel begaf. Dat betekende evenwel niet dat de huiskerken in Rome hadden opgehouden te bestaan.

Vanuit die invalshoek gaan we (opnieuw) op zoek naar de zin van het christelijk geloof. Maar we stellen ons die vraag *nu*, 2000 jaar later. Vanuit ons standpunt nu kunnen we de vraag naar de inhoudelijke zin van het christelijk geloof niet meer losmaken van de vraag of het christendom voor ons (nog) zin heeft. Mensen moeten niet enkel in hun geloof bevestigd worden, maar ook in de zin ervan voor het leven vandaag. De zin van dat geloof staat op zijn beurt niet los van de vraag of we vandaag nog kunnen zeggen dat het christendom waarheid spreekt, en in welke zin we dat kunnen zeggen. Want op grond van een louter fundamentalistische benadering van dit geloof en van zijn heilige geschriften kan het christelijk geloof vandaag intellectueel gezien niet meer stand houden. Ook dit soort vragen, en een begin van antwoord erop, behoren tot de Fundamenten die wij in ons eerste deel aan de orde willen brengen. Daarmee loopt ons eerste deel vooruit op het tweede, waar we daar nog zullen aan toevoegen dat, om vandaag te kunnen ‘gelooven’, wij moeten beginnen met anders te denken over God en over onszelf.

Op Allerheiligen lezen we soms uit 1 Jo. 3: ‘Bedenk toch hoe groot de liefde is die de Vader ons heeft geschonken! Wij worden kinderen van God genoemd, en dat zijn we ook. Dat de wereld ons niet kent, komt doordat de wereld Hem niet kent’ (v.1). Dan bekruipt mij wel eens de gedachte: als dat inderdaad zo is, laten we er dan alles aan doen om deze God beter bekend te maken en inderdaad te laten zien ‘hoe groot de liefde is die de Vader ons heeft geschonken’.

In het eerste deel stellen we ons vóór alles de vraag hoe dat geloof aan het leven zin kan geven. Het christelijk geloof is vandaag zeker niet het enige antwoord op de menselijke vraag naar zin. Het bezit wel een eigen optiek die we moeten herontdekken om aan de wereld nog iets te zeggen te hebben. De vraag naar de zin van het christendom hangt samen met de vraag wat christenen aan de wereld te zeggen hebben.

Om dat te herontdekken zoeken we in een eerste deel, *Fundamenten*, onze inspiratie niet in theologische voorstellingen omtrent God, mens en wereld, maar in een doorgedreven reflectie op wat Jezus op de avond voor zijn lijden *gedaan* heeft, op het teken dat hij die avond voor ons gesteld heeft. Wij laten ons daarvoor inspireren door kard. Timothy Radcliffe in zijn boek van 2005 *What is the Point of Being a Christian?* We doen dat onder de vorm van een vrije commentaar die niet nalaat ook eigen inzichten naar voren te brengen. Voor ons is christen-zijn op een eucharistische wijze leven, bidden en handelen. We eindigen het eerste deel met de gedachte dat de kerk zich moet heruitvinden om aan de wereld nog iets te zeggen te hebben, zonder dat we hier zelf alles op voorhand willen invullen.

In een tweede deel, *Ontmoetingen*, proberen we met Tomáš Halík, Nicolas Cabasilas en Karl Rahner het gewonnen geloofsverstaan nog verder te verdiepen. Tomáš Halík boeit ons vooral met zijn gedachte dat er beweging en dynamiek is

in God als Drie-Eenheid, en in verhouding tot zijn schepping. De gedachte van een eeuwig onveranderlijke God lijkt daarmee overstegen. Nicolas Cabasilas trad dit lang geleden op zijn manier al bij toen hij zei dat God zijn Heerlijkheid tot manifestatie brengt in zijn schepping waar Hij 'nieuwe zonnen laat rijzen'. Met God is er met andere woorden altijd iets nieuws mogelijk. Daarmee werkte hij op zijn manier ook aan de grondslagen voor een niet-intellectualistisch beeld van een toekomst met God. Karl Rahner ten slotte boeit ons met zijn regel om over de goddelijke Drie-Eenheid te denken. Hij ging daarvoor uit van de manier waarop God zich in de heilsgeschiedenis tot openbaring brengt. De Triniteit in de heilsgeschiedenis is voor hem de Drie-Ene God-op-zich, en omgekeerd. We proberen deze regel op een eigen manier toe te passen om te laten zien dat het Nieuwe Testament een God ontsluit die zowel in zichzelf als naar buiten toe 'Gegevenheid' is. Dit reikt niet enkel een nieuwe manier aan om over God te denken. Het leert ons ook op een nieuwe manier te denken over onszelf.²

Maar er is nog iets meer. In elk van die ontmoetingen gaat er voor ons een *vraag* open die ons toelaat ons verstaan van het christelijk geloof verder uit te diepen, en dit op een manier die past bij de omstandigheden van onze eigen tijd. Zo wordt Halík zich ervan bewust dat zijn sympathieën voor Joachim van Fiore de secularisering van het geloofsverstaan wel eens meer in de hand zouden kunnen werken dan hij zelf had vermoed. Hij wil dat bijstellen. De manier waarop hij dat doet kan voor ons hedendaags geloofsverstaan bijzonder leerrijk zijn. De H. Geest stuurt inderdaad de geschiedenis, maar naar een doel dat haar telkens weer overstijgt. Tomáš Halík zet ons opnieuw aan het denken over God. De ontmoeting met Cabasilas roept dan weer de vraag op of wij, moderneren, nog in staat zijn in de wereld Gods schepping te zien en ons leven in de wereld ook op die manier te *ervaren*. Onze manier om op die vraag te antwoorden doet ons verder nadenken over de 'roep' die in de werkelijkheid tot ons doordringen kan. Dit brengt ons ertoe om ook thema's als navolging en loslaten van zichzelf in onze reflectie te betrekken. Zo doet Nicolas Cabasilas ons opnieuw nadenken over onszelf, over wie we zelf zijn. De ontmoeting ten slotte met de regel van Rahner om over de Drie-Eenheid te denken nodigt ons uit om ons denken over de verhouding van God tot zijn schepping, en van onszelf tot God, aan een grondige revisie te onderwerpen. Welke is die God die in het Nieuwe Testament tot ons spreekt? In onze overwegingen bij Cabasilas spraken we al over de mogelijkheid om over onszelf heen te zijn, in verhouding tot anderen, maar heel in het bijzonder ook in onze

2. Johannes XXIII zei dat reeds bij de opening van het Tweede Vaticaans Concilie in 1962: 'zo kunnen de mensen, door het licht van Christus verlicht, ten diepste begrijpen wie zij in waarheid zijn, door welke waardigheid zij zich onderscheiden en welk doel zij moeten nastreven'.

menselijke verhouding tot God, of beter nog, in God zelf binnen. Dit roept de vraag op wat er ons toe kan brengen ons als mens in alles op God te verlaten. In het spoor van de regel van Rahner gaan we op zoek naar een antwoord op die vraag. In het verlengde van enkele sleutelteksten uit het Nieuwe Testament proberen wij die beweging van gave en overgave in de eerste plaats *vanuit God zelf* te denken. Het vertrouwen begint niet bij ons, maar bij dat van God zelf in de mens. De Schrift brengt ons op het spoor van een God die 'in en uit zichzelf' Gegevenheid 'is' en die zich in naam van die Gegevenheid tot ons richt. Dit laat ons toe aan ons denken over de verhouding tussen God en schepping, resp. de mens, een meestal onvermoede wending te geven. Dit vormt het sluitstuk van geheel ons betoog.

We menen de regel van Rahner eveneens te kunnen toepassen op de katholieke viering van de Eucharistie. Onze aardse liturgie is de goddelijke liturgie, en omgekeerd. In het christelijk geloof voert iedere beweging van de wereld weg ons uiteindelijk naar de wereld terug. Het christelijk geloof reikt tot in de hemel, maar het brengt ons telkens weer naar de aarde. 'Niemand is echt tenzij hij een zekere begane grond van zichzelf en de wereld wint' (frère François Cassingena-Trévedy).